

PINTYE GÁBOR

A Lónyay-kripta elfeledett leletei Új- és legújabb kori temetkezési szokások nyomában

A 2007. évben egy baráti beszélgetés alkalmával Gál Balázs hívta fel a figyelmünket egy érdekesnek ígérkező témára. Elmondása szerint, a lónyai református templom helyreállítási munkálataikor, a helyszínen dolgozva figyelt fel egy leletegyüttesre, mely a templom alatti kriptából származik. Közölte, hogy egy dobozt őriznek a parókián, melyben csontok, ruhafoszlányok, cserepek és egyéb kisebb-nagyobb tárgyak vannak ömlesztve. Az információt feljegyeztük ugyan, de elfoglaltságaink miatt csak 2012-ben szálltunk ki a helyszínre, ahol rövid keresgélés után valóban megtaláltuk a dobozt és a Jósa András Múzeumba szállítottuk.¹

A méltán híres, gótikus eredetű templomban 2000–2004 között több alkalommal folyt műemléki falkutató és restaurátori munka, de az eredmények publikálásakor a kripta vizsgálatát csak érintőlegesen említették.

A kutatók feltárási eredménye szerint az első sírépítmények a templom hajójában voltak, de a három kamrát valószínűleg a II. Rákóczi György sikertelen lengyelországi hadjáratát megbosszuló lengyel seregek dülása után 1657-ben felszámolták, betöltötték. Ezután kerülhetett sor a minket érdeklő kripta építésére, melyet a templomszentély teljes területének felhasználásával hoztak létre úgy, hogy annak boltozata a szentély járószintjét 120 cm-rel emelte meg.

A műemléki felújításkor, a szakemberek az eredeti, gótikus járószint visszaállítására törekedtek, mely együtt járt a kripta boltozatának elbontásával. Ezt megelőzően még dokumentálták a szentélyre vezető lépcső déli oldalában a félkör alakú ajtónyílást, valamint az aljzatra épített térdfalakat, melyekre hajdanában a koporsókat helyezték.²

A fotókon jól látható, hogy ezeknek csak a maradványai – és szétszórva egyéb tárgyak – láthatók a sírboltban. Ennek magyarázata az, hogy a Lónyayak az 1880-as években egy eklektikus stílusú kriptát építettek a nagylónyai református temetőben, melybe a 20. század elején szállították át addigi templomi nyughelyükből a családtagok maradványait.³

¹ A tárgyak egy része valószínűleg nem a kriptából, hanem a templomkert tereprendezéséből származik. A cinterem meglétét igazolja a nagy mennyiségű koporsószeg, de ezzel együtt számos újkori vaseszköz maradványát és több újkori és recens edény töredékét is begyűjtötték. A leletanyag leltározatlan.

² BARTOS GYÖRGY: Lónya, templom. RégKut 2000. Budapest, 2003. 171.; BARTOS GYÖRGY – FÜLÖP ANDRÁS: A lónyai református templom műemléki kutatása. Műemlékvédelem, 2004. 6. sz. 345–346

³ BABUS JOLÁN: A nagylónyai református anyaszentegyház vázlatos története. 1951. 7. Kézirat. JAM Klny 2256. [BABUS, 1951]

A templomfelújítás sűrű munkálatai miatt, a leleteket sebtében összegyűjtő műemlékes szakemberek elmondása szerint a kripta felnyitásakor a padlót vastag szervesanyag-réteg, elsősorban famaradványok borították. Mindössze az egyik térdfal mögé lecsúszott gyerekkoporsó és az északi fal mellett egy nagyobb méretű

koporsó maradt meg viszonylag jó állapotban. A kisebbikben egy-egy ruhafosztlány volt csak, de feltételezték, hogy a kisméretű csizma, melyet az aljatról szedtek fel, ehhez tartozott. A ruhamaradványokon kívül lábbelik is voltak a sírboltban, de ezek össze-vissza keveredve. Ennek magyarázata szerintük az lehetett, hogy értékekért kutatva dúlták fel a mauzóleumot. Elmondásuk szerint a lemezbetűk a koporsóra voltak szegezve, és ilyen funkciót láthatott el a halálfejes lemez is, bár ezt a padlóról szedték fel.⁴ Véleményük szerint, az exhumáláskor a mozdítható állapotú vázakat, valamint a felszínen látható hosszúcsontokat és koponyákat összegyűjtötték és átvitték véglegesnek szánt helyükre, ugyanis ezek maradványai csak kis számban kerültek elő a törmelékréteg átvizsgálásakor. Az említett két temetkezésről Babus Jolán is megemlékezik, és megjegyzi, hogy ezek egy lelkész és egy uradalmi intéző maradványai.⁵

A koporsók pusztulása nemcsak a sírboltban ért hatásokkal (klíma, nedvesség, állati kártevők, gomba) és a fosztogatással magyarázhatóak, hanem azzal is, hogy azokat egymásra pakolhatták, s az idők folyamán az újabbak súlya alatt a korábbiak összeroskadhattak, esetleg a térdfalak közé rogytak.⁶

Restaurátoraink⁷ gondos munkával szétválogatták a

⁴ A kriptáról és az egyes tárgyakról az eredeti fotókat Bartos György készítette. Felhasználásuk lehetőségét ezúton köszönöm, hasonlóképpen hálával tartozom neki és Lángi Józsefnek az információikért!

⁵ BABUS 1951. 6.

⁶ V. EMBER MÁRIA: XVI–XVII. századi ruhadarabok a sárospataki kriptákból. *Vetements des XVIe et XVIIe siècles. FolArch XIX. 1968. 151.* WESSELÉNYI ISTVÁN: *Sanyarú világ, Napló 1703–1708. II. 1707–1708.* Közzéteszi Demény Lajos, Magyar András. Bukarest, 1985. *Kriterion Könyvkiadó*, 489.

⁷ A munka dandárját a nyíregyházi Jósza András Múzeum restaurátorai és segédrestaurátorai végezték. Név szerint: Takácsné Varga Ágnes, Dankóné Németh Erika, Havasi Dóra és Szmolár Edit. Fogadják köszönetemet! A tárgyfotókat Havasi Dóra, Toldi Zoltán és a szerző készítették.

leleteket fa, réz, vas, ezüst, üveg, bőr és textil csoportokra. A textúlián belül a különböző selyemfélék, lenvászon, bársony és a fémszálás pamut anyagok voltak. Vasból elsősorban a kérdéses szerepű, vékony, rövid(?) lécek különíthetők el, rézből pedig a koporsók díszítésére és szövegezésre használt számos kisméretű és 2–3 nagyobb méretű, domború, körfejú szeg, betűk, egy tábla, egy gyertyatartó alja, egy halálfej és a nagyobb méretű félhold és csillag alakú díszveretek készültek. Fontos megfigyelés, hogy a betűket, számokat, a nagy csillagokat és a halálfejet ezüstözték, míg a kisméretű félhold és csillag alakú koporsóveretek nagy része tiszta ezüsből van. A réz példányok között némelyikén aranyozás nyoma észlelhető.

A bőrök közül a csizmák maradványain kívül egy majdnem teljesen ép öv érdemel említést. A textúliák között ruhafoszlányok, zsinórozások, bojtok, zsinóröv darabjai és szemfedél szegélyét díszítő fémszálás rojtok azonosíthatók.

A koporsó díszveretei számszerinti megoszlásban: 2 db nagyméretű, a 3 db kisméretű hatágú csillag, 5 db kisméretű és 10 db valamivel nagyobb félhold alakú veret és egy koponya-lábszárcsontokkal. Készítési technikájuk szerint a kisebb, hold alakú díszek és a halálfej préseltek, a többiek öntöttek.

A koporsók szegekkel való díszítéséről (és beburkolásáról) a 16–17. századból számos krónika és végrendelet is megemlékezik. A félhold és csillag alakú díszveretek talán a legkorábbi leleteink, analógiáik általában a 17–18. századból ismertek, de feltehetően használatuk a 16. században kezdődik. Megyénkben Csengerben és Nagyhalászon lettek dokumentálva.⁸

Van azonban egy leletcsoport, mely jóval korábbra is tolhatná a sírbolt használatának kezdeteit. Ezek pedig a 3 db préselt, félgömbös, lemezfejú, nyolckarélyos, domború mintázattal ellátott, nagyobb szeg. Legkiválóbb párhuzamukat ugyanis, a – már említett – nagyhalászi feltárásból ismerem, ám azok övveretként vannak meghatározva és a 14. századra

keelve.⁹ A datálás azonban széles időkeretek között mozoghat, hiszen a rozettás díszítmények a barokk idején is közkedveltek maradtak, így nem utasítható el ezen tárgyaink jóval későbbi készítése sem. Tökéletesen azonos szegek láthatók Széchenyi Pál (1645–1710) érsek koporsóján is.¹⁰

⁸ MEGAY GÉZA: A miskolci avasi templom 1941. évi ásátásának eredményei. Bericht über die Grabungsergebnisse des Jahres 1941 in der Kirche auf dem Berg Avas in Miskolc. (Auszug). HOMÉ IX. 1970. 129–141. 133. Gervers-Molnár Vera: Sárospataki síremlékek. Művészettörténeti Füzetek Cahiers d'histoire de l'art 14. Budapest, 1983. 82.; Höllrigl József: A csengeri ref. templom kriptájának leletei. AÉ 47. 1934. 95–114. 102, 80. kép 34., 108. Jakab Attila-Jankovics Norbert: A nagyhalászi Pusztatemplom. Medieval church in Nagyhalász. NyJAMÉ 50. Nyíregyháza, 2008. 307–356. Forrásidezetekkel: 323. 328–329. 355. XIV. t. 1. 3. 4–5.

⁹ JAKAB-JANKOVICS, 2008. 321. 327. 353. XII. t. 1–3.

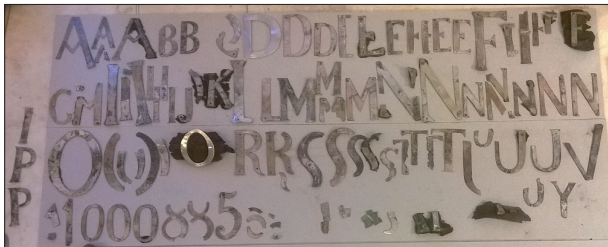
¹⁰ TÓTH VILMOS: Temetői ősgaléria. A Széchenyi család nagyeceni sírjai. In: Széchenyi Pál emlékezete. Adalékok az életúthoz és a nagyeceni múmia vizsgálatának eredményei. Szerk. Kristóf Lilla Alida-Tóth Vilmos. Győr, 2012. 100. 13. kép, 101.

A veretek használata – egyszerű, kicsiny, körfejú szegek alkalmazásával – kimutatható a 18. század végéig, a 19. század elejéig. Ezt több feltárás eredménye is alátámasztja, de legbeszédesebben a váci fehérek templomában talált koporsók igazolják.¹¹

A szegecsek azonban nemcsak rögzítették a koporsóra terített textíliát, hanem önálló díszítményül is szolgáltak. Emellett évszámokat, feliratokat is kialakíthattak alkalmazásukkal. Ezt a tényt Saáry Sándor regényes elbeszélésben is megőrökíti, melyben a Krucsay-kripta látogatásakor átélt kalandjainak állít emléket.¹²

A rendelkezésre álló leletegyüttesben ez esetben is jelentkeztek olyan koporsó maradványok, melyeken kisméretű, domborúfejú részszegekből képeztek egykoron feliratot.

Sokkal látványosabb megoldás ennél az, amikor az utókornak szánt információt lemezből kivágott betűkkel, számokkal közölték. A lónyai sírbolt erre a variációra is szolgáltat bizonyítékot. A törmelék közül legalább 70 nagyjából ép, vagy nagyrészt önállóként azonosítható

betűt, és kb. tíz számot, illetve számtöredéket lehetett szétválasztani.

A 2. képen szereplő deszkára szögezett felirattöredék a következő: „OBIIT (I) IN OPPI-DO....” A szövegtöredék fordítása: elhunyt XY városban.

Ez a búcsúformula a 18. században általános volt, ásatáson legutóbb a gönci plébániatemplom egyik koporsóján figyelték meg, de ott szegecsekből kiverve.¹³ Hogy melyik városról van szó, csak találgatni lehet. A Jósza András Múzeum időszaki kiállításán szereplő, ezen kripta tárgyait bemutató tárlóban önhatalmúlag (Vásáros)Naményra egészítettem ki a feliratot a Lónyayak vásárosnaményi előneve alapján. Ilyen, lemezbetűs latin nyelvű koporsó-felirathoz két párhuzamot találtam, az egyik a – már többször említett – váci plébániatemplom 18. századi leletei között, a másik pedig a Miskolc-avasi templomból származik. A váci koporsóra 66 betűt és számot szegeztek a mesterek, igaz, ezek ónozott vas példányok voltak.¹⁴ Az avasi koporsó ezüst,

¹¹ RÁDULY EMIL: A váci fehérek temploma kriptafeltárása. Opening of the Crypt in the Dominican Church in Vác. Műemlékvédelem XXVI. 1997. 21–27. 23.

¹² Saáry Sándor: A kisvárdai fehér asszony. Nyíregyháza, Jósza Elek könyvnyomdája, 1923. 5.

¹³ Gál Viktor-Miskolczi Melinda: A gönci római katolikus plébániatemplom 2014. évi feltárása. Excavation of the Roman Catholic Church of Gönc, 2014. HOMÉ LIV 2015. 311–325. 316.

¹⁴ RÁDULY, 1997. 24. Hostyánszki Attila: Egy XVIII. századi koporsó restaurálása. Pest Megyei Múzeumi Füzetek 4. Kutatások Pest megyében. Tudományos konferencia I. Szentendre, 1997. 218–223. 219–220.

nagybetűs felirata viszont formailag, és nyersanyagát tekintve is kiváló párhuzam. Erről konkrétan tudjuk, hogy 1735-ben történt a temetés, ráadásul az idézett képen jól látható a mieinkkel teljesen megegyező félhold és hatágú csillag alakú veretek alkalmazása.¹⁵

Megjegyzendő, hogy fémlemez betűket a 19. század 2. felében is használtak, ám a feliratokat ekkor már magyarul szövegezték.¹⁶

A leginkább figyelemre méltó lelet minden bizonnyal a lábszárcsontokkal kiegészített, koponyát ábrázoló lemezdísz. Köztudott, hogy e jelkép a középkor óta a halál szimbóluma. A lónyai darab alapján bátran kijelenthető, hogy ezt nemcsak a katolikus egyházak, hanem a református vallás szimbólumai közé is bekerült az újkor folyamán. Alkalmazása nem vált széles körűvé, jómagam is csak egyetlen analógiát találtam. Ennek rajzával látták el a kenderesi egyházközség halotti anyakönyvének címlapját 1757-ben.¹⁷ Ugyan katolikus közegben, de a váci dominikánus templom kriptájából származó koporsókon figyelték meg, hogy a 18. század közepétől vált általánossá a haláljelek feltüntetése. Ezek között feltűnik a koporsóra szegezett koponya-lábszárcsontos ábrázolás is.¹⁸

A lónyai ezüstveretek hátlapjára korrodálódott bársony maradványból egyértelműen meghatározható az egyik koporsó befedésének alapanyaga. Ez pedig nem más, mint a bársony, melyet a 16–17. században már széles körben használtak az úri temetések alkalmával nemcsak koporsóra, hanem akár a ravatalozáshoz kapcsolódó „díszítéshez” is. Beszédés forrásaink erre nézve – egyebek mellett – Apor Péter és Wesselényi István.¹⁹

A fennmaradt bőrmaradványok nagyobb része, a csizmahúzóok és bélések száma alapján 3–4 csizmához tartozott.²⁰ A lábbelik ritka leletek, a barokk idején elsősorban kapcában ravataloztak, de még a Budapest, Kálvin téri kripta zömében 19. századi temetkezésében is csak kevés csizmát azonosítottak.²¹ A talpak és bélések kecses, hegyesorrú csizmákra utalnak, egyikük szárát lelógó rojzozat díszíti.

A számos gyapjúból fonott vagy sodrott paszomány, egyszerű és fémszálás selyem sujtás maradvány több ruhához tartozhatott és ezek között női és férfi öltözetek egyaránt vannak. A szegélyként használt zsinórok egy része a fonatolt technikájú

¹⁵ MEGAY, 1970. 133. 157. XVI. t.

¹⁶ KÓ et al.: A Kálvin téri kripta titkai. Szerk.: Kó A.-Susa É. Budapest, 2014. 137. felső kép. 178.

¹⁷ TAKÁCS BÉLA: Bibliái jelképek a magyar református egyházművészetben. Budapest, 1986. 163, 63. kép.

¹⁸ RÁDULY, 1997. 24.

¹⁹ APOR PÉTER: *Metamorphosis Transylvaniae, azaz: Erdélynek változása [1736]*. Szerkesztette, az utószót és a jegyzeteket írta Tóth Gyula. Magyar Helikon, Budapest 1972. 68. WESSELÉNYI II. 489.

²⁰ A bőrtárgyakat a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Restaurátor és Restaurátorképző Központjának munkatársai restaurálták Kissné Bendefy Márta vezetésével. Fogadják köszönetemet!

²¹ RÁDULY, 1997. 25. KÓ ET AL., 2014. 179.

az ún. Hernád típusba, más részük egy speciális, farkasfog-szerűen kiképzett változatába, az ún. saskörmös típusba tartozik.²² A többé-kevésbé biztosan meghatározható darabok közül kiemelkedik egy – méretei alapján – női vagy gyermek mentét vagy atillát díszítő zsinórzat a hozzá tartozó mives, bordázott körtegombokkal.²³ Ez utóbbiak darabszáma szintén több ruha létére utal. A nagyméretű, ép vitézkötéses zsinórdíszek egy része uniszex motívum, felvarrhatták kabát vagy mente hátára ún. pávafarok díszként, vagy az ujjára éppúgy, mint férfinadrág combrésze.²⁴ Meg lehetett határozni egy csákó díszbojtot, továbbá egy zsinór díszöv vagy mentekötő maradványát is. Ez utóbbiak a férfi viselet

részét képezték.²⁵ A zsinórozás különféle alkalmazási variációja a férfi és női úri viseletben számos ábrázoláson megfigyelhető. A nemzeti romantika irányzata által képviselt öltözködés, a díszmagyar a reformkorban vált a nemzeti identitás fontos külsőségévé, majd az önkényuralom tiltására életbe lépett rövid szünet után a 60-as évektől terjedt el ismét széles körben.

Itt most csak a Divatcsarnok 1860-ból származó egyik divatképeire hivatkozom.²⁶

Női ruhát ékítették egykor a különböző selyem, szatén és tüll szalagokból, előbbiből egy jó állapotú bokréta is előkerült. Ezek az anyagok reprezentálják a 18. század végi – 19. századi női és gyermekruházat főbb alapanyagait.²⁷ A szalagokat az 1850-as évektől felhasználták a ruha vállán, a mellka-

²² TÓTH JÁNOS: Ruhazsinórzat és paszományáru. Katalógus. Budapest, é. n. 3. Székelyné Kőrösi Ilona-Bánóczki Péter: Magyar díszviseletek régen és ma (Kiállítás a Cifrapalotában). Ungarische Ziertrachten Ausstellung in Cifrapalast. – Auszug – Cumania 20. Kecskemét, 2004. 373-414. 383. 1. ábra.

²³ SZÉKELYNÉ KÖRÖSI-BÁNÓCZKI, 2004. 384. 2. ábra.

²⁴ SZÉKELYNÉ KÖRÖSI-BÁNÓCZKI, 2004. 385. 3. ábra.

²⁵ TÓTH É.N. 11-12.

²⁶ KOVÁCS FERENC – RÉDEI JUDIT – TOMPOS LILLA – TÖRÖK RÓBERT: Fardagály és kámvás rokolya. Divat és illem a 19. században. Tournures and hooped petticoats. Fashion and etiquette in the 19th century. Magyar kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum. Hungarian Museum of Trade and Tourism, 2010. 6-7.

²⁷ KÓ ET AL, 2014. 179.

son, az öv tájékán vagy éppen a szoknya hátsó részén is.²⁸

A ruha anyagának és a ruhadarab funkciójának meghatározása egyetlen esetben lehetséges: egy lányka ingváll hátsó része esetében, mely deréktájon ráncolt, hátul kapsokkal záródott, ujj nélküli.

Nagyon szép kivitelű lelet egy fémszálás, fonott, csomózott zsinórdarab, melyet szabályos térközökkel egy-egy szögletes formában kiszélesedő, áttört rész tagol. Elképzelhető, hogy párta maradványa volt, de valószínűbb, hogy a koporsó rátétdíszeként funkcionálhatott.

Az ezüstszínű, fémszálás rojtok pedig egy szemfedő szegélyét képezték, mint ilyet, a 19. század 2. felénél korábbra nem keltezhetjük.²⁹

A Széchenyi István halála által kiváltott tiltakozás nyomán a magyaros viselet puritán, szigorúan fekete változata a *magyar gyász* jelképezte a társadalom lelkiállapotát. A ruhák zsinórzata, gombjai, mentekötője és öve is gyapjúból készült. Ez az irányzat nagyjából a kiegyezésig tartotta magát. Ferenc József koronázása után megszűnt a gyász, és a díszmagyar ismét színekben pompázott és közkedvelt maradt a 20. század első felében is.³⁰

Az általunk bemutatott ruhamaradványok azonban komorak, feketék vagy – amennyire megállapítható – sötét tónusúak, mindössze a paszományok, sujtások és egy-egy szalag ékíti azokat. Ez speciális rendeltetésüknek köszönhető: halotti öltözetekről van szó, melyeket a 19–20. században készítettek. A ruhadarabok és kiegészítők keltezését egyébként a lónyai községi temetőben álló Lónyay-kripta adatai is alátámasztják: az ide áthozott 25 főhöz köthető legkorábbi évszám 1836, míg a záró évszám 1942. Nevezettek fele még a 19. században meghalt, és a következő században elhalálozottaknak is csak kis hányada élte meg a 20-as éveket.³¹ Említésre méltó lelet egy nagyméretű, réz gyertyatartó talpa, mely töredékessége és stílusjegyei alapján sem keltezhető pontosan, annyi valószínű csak, hogy a 18. századnál fiatalabb.

További érdekes, másodlagosan bekerült tárgyak is a napvilágra kerültek a kriptából, mint egy 1897-ben vert kétfilléres és egy 1860-ban kibocsátott 1 krajcáros érme, valamint egy rézgyűrűvel ellátott tövű, sérült cseréppipa. Utóbbi lelet a szervesanyag

²⁸ KOVÁCS–RÉDEI–TOMPOS–TÖRÖK, 2010. 17. 30. 49. 52.

²⁹ KÓ et al, 2014. 175. 137, felső kép és 177, felső kép.

³⁰ KOVÁCS–RÉDEI–TOMPOS–TÖRÖK, 2010. 62–64.

³¹ BABUS, 1951. 7 és a melléklet.

maradványok alól jött elő, ezért jelenléte vagy az exhumáláshoz, vagy egy „illegális kriptalátogatáshoz” köthető. Az érmék viszont a viszonylag friss földkupacból származnak, így ezeket a szentély beszakításával beomló járószinthez köthetjük inkább, azaz elhullajtott egykori perselypénzként értelmezhetők.

Mint említettem, a csillag- és félhold alakú koporsóveretek használata leginkább a 17–18. századra datálódik, a *Memento mori* és a réz, körfejú koporsószegek alkalmazása a 18. század jellemzője. Ezek okán feltételezem, hogy a 19–20. századi leletegyüttes mellett bizonyítottá vált, hogy a kriptát már építésének kezdeti szakaszáról használhatták a templom kegyurai, a Lónyayak. Azonosítható-e közülük valaki és köthetőek-e leleteink egy-egy személyhez? Ezen összetett kérdésre csak részleges igenlő választ adhatok, melyhez néhány forrásadat segített hozzá. Előbb azonban meg kell említeni, hogy a múzeumba szállított kartondoboz emberi csontokat is tartalmazott: találtunk néhány bordát és egy koponyatető darabot. Ezekről az antropológiai vizsgálat megállapította, hogy egy 10–14 év közötti lány maradványai.³²

Ez eddig egybe vág a gyerek koporsóról szóló adattal, de a legbővebb forrásban sem találtam egyetlen információt sem a család kiskorúinak a lónyai sírboltba helyezésétől.³³

A fent említett műemlékes megfigyelések alapján levont következtetések szerint a szóban forgó kriptát 1657 után építették. Úgy tűnik, ezt rövidesen használatba is vették, amit Lónyay I. Gábor (1636–1683) végrendelete is alátámasztani látszik. Az 1682-ben kelt dokumentum a nagylónyai templomot jelöli meg végső nyughelyül.³⁴ Özvegye, Guthy Erzsébet 1683-ban teljesíti végakarátát a következő megjegyzéssel: „régieleinek szokott temetőhelyén” szándékozik elbúcsúztatni.³⁵ Azaz: biztosan nem Gábor úr került először a lónyai templomba.

További fontos adatokat szolgáltathat Girincsy Ferencné Fáy Kata, Borbála nevű lányához 1711-ben írott levele. A címzett hölgy – az előbb említett Lónyay Gábor fiának – I. Ferencnek, II. Rákóczi Ferenc fejedelem főhadbiztosának özvegye. Anyja a temetéshez beszerzendő holmíkról számol be neki. Az iratból az is kiderül, hogy anyja koporsóra bársonyt keres és az ezüst szegeket egy kassai ötvösnél tervezi csináltatni. Az ügy lezárása is ismert: egy 1712-ben íródott elismervény igazolja, hogy az említett szegek vételárát a megrendelő kiegyenlítette.³⁶ Sajnos, ez utóbbi temetést nem tudjuk biztosan a lónyai sírbolthoz kötni, mivel a család Vásárosnaményban³⁷ és Deregyőn³⁸ is temetkezett. A Babus-féle listán szereplőkön kívül mindössze egy személy, Lónyay XIII. János (1796–1859) temetését tudtam a lónyai kriptához kötni.³⁹

³² A meghatározást dr. Szathmáry László végezte. Fogadja köszönetünket!

³³ FEÖLDI DOBY ANTAL: Nagy Lónyay és Vásáros Naményi Gróf, Báró és Nemes Lónyay család. Budapest, 1895.

³⁴ MÉSZÁROS KÁLMÁN: Források a Lónyay család és Tuzsér XVII–XVIII. századi történetéhez. In: Tuzsér és a Lónyayak. A 2012. május 25-én megrendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: Klics F. Tuzsér, 2012. 25.

³⁵ A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára. IV. köt. Oklevelek és levelezések 1600–1700. Sajtó alá rendezte: Géresi Kálmán. Budapest, 1887. No. CCXXX. 535.

³⁶ MÉSZÁROS, 2012. 29–31.

³⁷ Például Lónyay VII. István (1547–1616) és neje. Fiuk, I. Zsigmond (1593–1653) és feleségei pedig az aranyos-medgyesi templomot választották nyughelyül, de rajtuk kívül más nem temetkezett ide. Lónyay Albert: Emlék a Lónyay-család múltjából s különösen a XVI. század második és a XVII. század első felében élt Lónyay Zsigmond leszármazásáról és életéről. Budapest, Pallas Társaság Nyomdája, 1890. 21.

³⁸ BABUS, 1951. 7. Lónyay VII. Gábor (1778–1824) már biztosan itt nyugszik. DOBY, 1895. 57.

³⁹ DOBY, 1895. 65.

Összefoglalóan elmondható, hogy a préselt, nagyobb félgömbös koporsóveret korai keltezési lehetősége nem zárja ki, hogy a felszámolt korábbi sírboltból az addig ott nyugvó Lónyayakat a 17. századi mauzóleumba helyezték át, ám – a többi veretet figyelembe véve – valószínűbb a későbbi datálás.

A biztosan 17–18. századi leletanyag mindössze a koporsómaradványokra, vere-tekre korlátozódik, míg a ruha-és kiegészítő maradványok a 19–20. század termékei. A leletanyag pusztulása nagyrészt az enyészet – és részben egy esetleges modern kori fosztogatás – számlájára írható. Ahogyan a leleteket nem tudom egyértelműen az elhunytakhoz kapcsolni, úgy a két „ottfelejtett” holttest illetőségére sem valószínű, hogy valaha is fény derül. A lebillent, kisebb méretű koporsóval kapcsolatban felmerülhet, hogy valóban egy Lónyay lánykéé volt és egyszerűen elkerülte a munkások figyelmét, ám a nagyméretű koporsó otthagytására nincs magyarázat. Felvetődhet, hogy azért hagyták ott, mert nem a Lónyay-család tagja – ahogyan azt Babus Jolán is leírta –, ám a kegyúri kriptákba idegen betemetésére nem ismerek példát.⁴⁰

⁴⁰ BABUS, 1951. 7. Széchényi Ferenc (1754–1820) például a családi mauzóleum alapításkor kikötötte, hogy abba csak a Széchényi nevet viselő leszármazottak, ill. özvegyeik temetkezhetnek. Utóbbiak csak akkor, ha halálukig férjük nevét viselték. TÓTH, 2012. 86.